

Onko kansalaistoimijoilla virkaa Sotessa?

MUISTIO 16.4.2016

Pop up Suomen Sosiaalifoorumin aamunavaus.

Lauantaina 16.4.2016 klo 10.30 – 12.15 Suojapirtti ry, Kotkankatu 14–16 A 4. krs. HYVA ry:n (Hyvinvointivaltion vaalijat ry), Kuka kuuntelee köyhää? – verkosto (3K-verkosto) sekä Suojapirtti ry:n yhteinen tilaisuus.

(Videot tilaisuudesta löytyvät näistä linkeistä:)

Jouko Karjalaisen esitys ja Otavan opiston esittely:
<http://otavanopisto.adobeconnect.com/p2s17zgh4s7/>

Juha Nurmelan esitys sekä pyydetyt puheenvuorot ja yhteinen keskustelu löytyvät
<http://otavanopisto.adobeconnect.com/p3q29rxvt9u/>

Kts. myös Jouko Karjalaisen ja Juha Nurmelan PowerPoint-esitykset tämän muistion ja Tiina liitteenä. HUOM! Joukon osalta Liite Power Point korjattu versioi verrattuna videosta)

Tilaisuuden muistiinpanot

Jouko Karjalainen 3K-verkostosta avasi tilaisuuden:

Tapahtuman nettiyhteyksistä vastasi Otavan Opisto. Sieltä oli paikalla Pauliina Jalonen, joka esitteli tapahtuman alussa opiston osuuskuntatoimintaa sekä aPaja - konseptia. (Lue tästä lisää: <http://apaja.otavanopisto.fi/ideoi-apaja>).

Jouko Karjalainen:

Suomessa on maan sisäisiä eroja palveluiden järjestämisessä ja lisäksi on väestöryhmien välisiä terveyseroja. Yhteinen ymmärrys on siitä, että ”näin ei voi jatkua”. Kuitenkin näyttää siltä, että Sotessa on enemmän kysymyksiä kuin vastauksia. Tulossa on 18 itsehallintoaluetta ja 5 erikoissairaanhoidon aluetta mistä käsin palveluja tuotetaan. Itsehallintoalueiden maakuntavaalit 2018.

THL on entistä vahvemmin mukana Sotessa. (Jouko Karjalainen täällä 3K:n edustajana). Järjestöjen osuus sen sijaan on heikentynyt, siinä mitä Soteen tulee. STM:n Sotea valmistavassa työryhmässä ei ole lainkaan järjestöjen edustajia. Jossain vaiheessa oli X järjestöjen edustajana Suomen sosiaali ja terveys ry.stä. Sotesta on ollut järjestöjen kuulemistilaisuus.

Sote on hyvin terveydenhuoltopainotteinen. Asiat medikalisoituvat ja sosiaalipuolen asema on huolestuttavan vähäinen. Näyttää siltä, että päähuomio menee hallinnon rakentamiseen ja järjestelmän rahoittamiseen.

Järjestöjen roolista sotessa:

- rahoituspohja
- järjestöjen edunvalvonnan uudelleen järjestäminen
- järjestöjen rooli tuottajina

Juha Nurmela HYVA ry, puheenjohtaja

Juha Nurmelan kysymykset:

Miksi näin valtava juttu tehdään kerralla?

Mistä tulee 3 miljardin säästöt? Kuka ne varmentaa? Mihin säästöjä käytetään?

Kaikkien pitää tiedostaa, että palvelujen monipuolistaminen ei suinkaan tarkoita palveluiden lisääntymistä tai tarjonnan paranemista. Sotessa samoja palveluja tulee tuottamaan entistä suurempi joukko ja siitä käytetään nimitystä palvelujen monipuolistaminen.

Järjestöjen roolista Sotessa:

- kokeilujen toteuttajia
- vaikutusarvioiden tekijöitä

Keinot:

- muodostetaan järjestörintamia, kiinnitetään huomioita tärkeisiin asioihin yhdessä, esim. lausuntojen sisällöt yhtenevät
- nostetaan hälyä siitä tuleeko maakuntahallitukseen asioita valmistelevia lautakuntia, joihin voi päästä mukaan vai onko vain virkamiehiä?
- herätellään Keskustan kansanedustajien omaatuntoa (Santeri Alkio)

Timo Kuoppala, Näkövammaisten liitto ry, vt. järjestöjohtaja

kommentti:

Tilanne on sekava. Suuret kuviot muuttuvat niin tiuhaan, että kannattaako olla jotain mieltä, koska pian taas muuttuu kaikki? Sotessa kuitenkin hyvääkin. Valtion rahoitus tarkoittaa sitä, että kuntien taakka pienenee tai jopa poistuu. Nyt on palveluja tuottavilla järjestöillä yhtä monta kumppania kuin on kuntiakin eli 300 sataa.

Tällä hetkellä yhdelle sosiaalityöntekijälle tulee harvoin asiakkaaksi näkövammaisen henkilö, Maakuntamallissa sama sosiaalityöntekijä voi keskittyä esim. näkövammaisiin asiakkaisiin tai hänelle tulee kuitenkin useimmin vastaan näkövammaisen asiakas. Myös Näkövammaisten liiton 10 oikeuksienvälvoonan asiantuntijaa kohtaavat tulevilla Sote-alueilla pienemmän määrän sosiaalityöntekijöitä, kuin nykyisessä kuntamallissa. Alueelle kertyy asiantuntemusta enemmän, kuin nyt.

Järjestönäkökulmasta huolenaihe on sosiaalihuollon asema Sotessa sekä medikalisaation lisääntyminen, ja vammaisuuden katsominen pelkästään tästä näkökulmasta. YK:n vammaissopimus lähtee haittojen ja esteiden purkamisen näkökulmasta, ei yksinomaan lääketieteen näkökulmasta.

Myös yhtiöittäminen puhuttaa. Miten palvelujen laatua valvotaan, jos kaikki on yksityistetty ja miten palveluihin pystyy vaikuttamaan? Yhteiskunta digitalisoituu hurjaa vauhtia. Tulee kuitenkin muistaa, että eri ohjelmien tulee soveltua esimerkiksi näkövammaisille ja vanhuksille. Digipalveluiden tuottajat eivät ehkä hahmota arkitodellisuutta tarpeeksi realistisesti, esim. monet vanhuksset eivät käytä, eivätkä tule ikinä käyttämään sähköisiä palveluja. Älypuhelimia voidaan käyttää, mutta nyt pieni osa voi sitäkään käyttää esimerkiksi näkövammaisista tai vanhuksista.

Järjestöjen keinoja:

- kun kehitysyritysohjaaja rajusti supistettiin, niin Kepa (Kepa on yli 300 kansalaisjärjestön kattojärjestö ja globaalien kehityskysymysten asiantuntijajärjestö.) laittoi pystyyn nk. vastaiskun. S-postin ja tapaamisten kautta

asiaan vaikutettiin ja joltakin osin tuli myös tuloksia. Tätä mallia voisi käyttää laajemmin.

- Vammaisjärjestöt vaikuttavat Vammaisfoorumin kautta (esim. yhteislausunnot)
- Lakimuutos täsmensi vammais- ja vanhusneuvostojen asemaa, vaikuttaminen sitä kautta. Tosin Soten tultua voimaan voi em. neuvostojen asema heiketä, koska kuntien tehtävät vähenevät. Tuleeko Maakuntiin vammais- tai vanhusneuvostoja? Niiden asema?

Kari Lehtonen, 3K-verkosto

kommentti

Kari Lehtonen pohti puheenvuorossaan muun muassa missä määrin yhteiskunnallisia yrityksiä voitaisiin perustaa Soteen yksityisten yritysten rinnalle.

Lehtonen kertoi Arvoliitto ry.stä. Se on yhteiskunnallisten yritysten liitto.

<http://www.arvoliitto.fi/>

Yhteiskunnallisten yritysten tarkoitus on tuottaa liiketoiminnallaan yhteistä hyvää. Sen voittoa ei jaeta kokonaan osakkeenomistajille, vaan vähintään puolet sijoitetaan kehittämiseen tai muuhun hyvään. Esimerkiksi Diacor ja Rinnekoti ovat yhteiskunnallisia yrityksiä. Terveystalo ja Mehiläinen ovat täysin vastakkaisia terveysyrityksiä. Niiden päämääränä on mahdollisimman suuri voitto, joka menee Suomen ulkopuolelle.

Yhteiskunnallisten yritysten lisääminen Sotessa olisi tärkeä tehtävä järjestöille. Järjestöt ja yhdistykset voisivat tutkia jo sata vuotta sitten perustettuja säätiöitä, joiden perustehtävä on jo täytetty ja tulouttaa niistä rahaa yhteiskunnallisille yrityksille.

Järjestöjen keinoja:

Yhteiskunnalliset yritykset

Matti Hokkanen, eläkeläinen RAY:n entinen viestintäpäällikkö, strategiajohtaja ja pääjohtajan oikea käsi.

kommentti

Matti Hokkanen on konsultoinut talkootyönä järjestöjen strategioita. Järjestöjen kahtalainen toiminta, palvelujen tuottaminen ja kansalaistoiminta, on pidettävä erillään.

Häntä puhuttaa yhtiöittäminen.

Pitääkö yhtiöittää vai ei? Edellyttääkö yhtiöittämistä? Jos pitää, niin sillä on vahva merkitys. Se on yhtiömuotoista toimintaa, ei järjestötoimintaa. Yhteiskunnallinen toiminta. Kilpailutustoiminta ja kilpailutusvääristämä myös yhteiskunnallinen toiminta. Vaikea vastata. Mitä on viisasta tehdä, vaikka ei edellyttäisi tiettyä mallia.

Milloin se on Sotessa tarpeen ja milloin ei?

Jouko kommentoi: Voi olla, että lopullisesti asian päättää EU-tuomioistuin.

Kari: Sitoo voitonjakoa, siis yhteiskunnallisissa yrityksissä tämä yritysmalli.

Kirsti Eräjoki, Joensuu

kommentti

Kirsi Eräjoki totesi, että tällä hetkellä kunnan lautakunnissa istuvat pääsääntöisesti valtuutetut, joten hän ei näe kovinkaan paljon järjestöille vaikuttamisen mahdollisuuksia tulevien maakuntahallitusten mahdollisten lautakuntien kautta. Eräjoki kertoi esimerkin

yhtiöittämisen huonoista puolista. Joensuussa yhtiöitettiin ammattiopisto. Opisto on 100 % Joensuun kaupungin omistuksessa, mutta yhtiön hallitus sai yksin päättää, ettei koulussa enää opeteta musiikkia, vaikka kunta oli aiemmin eri mieltä.

Ilkka Jaakkola

kommentti

Ilkka Jaakkola muistutti, että vuonna 1998 silloinen Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto julkaisi kirjan nimeltä Näkymätön kolmas sektori. (tekijät Kinnunen, Petri ; Laitinen, Raimo,) Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 1998.

Kirja on edelleen hyvin ajankohtainen. Jaakkola myös peräänkuulutti resurssien ja rahojen yhdistämistä, etteivät ”tietyt tahot keskustelisi vain keskenään”. Puhui maahanmuuttaja- ja pakolaistyöstä. Kaipasi tähän laajempaa strategiaa. Kaipasi myös konsortionäkökulmaa asioihin. Peräänkuuluttaa mahdollistavia strategioita. Aittoa yhdistämistä ja lisäarvoa pitäisi saada alhaalta ylöspäin.

Tässä kohtaa: **Jouko Karjalainen** muistutti, että toiminnan hetki on nyt ja juuri nyt voi vaikuttaa, kun mitään ei ole hakattu kiveen.

Matti Hokkanen

Seuraava kommentti:

Näkymätön kolmas linja(=kolmas sektori) on olemassa ja sen pitäisi tehdä yhteistyötä enemmän kuin se nyt tekee.

Hokkanen kysyy: Mikä on sosiaalipalveluja tuottavien kolmannen sektorin palveluntuottajien inrtessi tässä asiassa? Hokkasen mukaan ei enää pitäisi olla pelkästään toimialakohtaista toimintaa, niin kuin nyt on, että järjestöt hoitavat ja tuottavat vaan omaa asiaansa sekä palveluja vain omille asiakkailleen.

Sotessa kysymys on myös siitä yhteisestä asiasta, joka on kaikilla näillä kolmannen sektorin järjestöillä yhteistä, joten kaikkien järjestöjen tulee toimia yhdessä, ei enää erikseen.

Onko yhteistä kolmannen sektorin foorumia tällä hetkellä olemassa? Todennäköisesti ei, tuumasi Hokkanen. Sellainen pitäisi muodistaa esim. SOSTEN alle VÄLITTÖMÄSTI. Siis kehittämään Soten vaatimia muutoksia järjestökentällä.

JOUKO:

Nyt tästä pitää lähteä eteenpäin ja kypsyttää ajatuksia siihen ja pitäisi rakentaa Sosteen verkosto tai edunvalvontaorganisaatio

Tiina Koponen Suojapirtti ry, sosiaali- ja päihdetyön tiimivastaava

Tiina Koponen luki palvelujohtaja Janne Gustafssonin puheenvuoron, joka ei päässyt paikalle: (Liitteenä kokonaan ja tärkeä puheenvuoro.)

Anja-Riitta Ketokoski, HYVA ry/hallituksen jäsen

kommentti

Anja-Riitta Ketokoski kiinnitti huomiota termeihin ja kieleen, miten asioista puhutaan. Puhutaanko palveluista vai oikeuksista? Tulee olla tarkka ja kyseenalaistaa. Sitra on muuttanut termin welfare state (hyvinvointivaltio tarkoittaa pohjoismaista mallia) termiksi

well being (hyvinvointiyhteiskunta tarkoittaa, että yksilöt ja perheet ottavat mahdollisimman paljon vastuuta itsestään). Ne ovat eri asioita. Yhteiskunnallisista yrityksistä hän kysyy, että jos on yritys, joka ei ole suoranaisesti rikollinen, niin onko se jo yhteiskunnallinen? Pakottaako EU yhtiöittämään, ei pakota. Mutta siihen vetoamalla saadaan kaikki kuulostamaan tarpeeksi monimutkaiselta, jotta kukaan ei täysin ymmärrä missä mennään. Jos rahat viedään muualle, niin mikä se kansanvalta enää sitten on? Mistä kansa päättää? – Ei mistään.

Pirkko Justander, 3K-verkosto

kommentti

Ihanneyhteiskunnassa järjestöjen tehtävä Sotessa olisi toimia:

- neuvonantajina
- tuoda kokemusasiantuntijoita mukaan palveluihin
- olla palvelujen tuottaja

Pirkko Justander on samaa mieltä Timo Kuoppalan kanssa siitä, että kuntien taakkaa tulee keventää. Aikoinaan invalidihuoltolain kautta vammaisten henkilöiden palvelujen rahoitus tuli valtiolta, ja se oli varsinkin pienissä kunnissa vammaisen kuntalaisen kannalta parempi. Silloin ei kassajonossa taputettu vammaista ihmistä hartioille ja todettu, että ”sinä se olet meidän kunnan kallein asukas!” Justanderin käsitys tämän hetkisestä Sotesta kuitenkin on, että jolloinkin joku/jotkut ovat huomanneet, kuinka suuret rahavirrat pyörivät kunnallisissa palveluissa, ja heistä olisi somaa ohjata nämä virrat muutamien yksityisten yritysten taskuun. Systeemille on annettu nimeksi Sote.

Jouko Karjalainen

Kommentti

Miten Soten ulkopuolisiin järjestöihin, kuten urheilu- ja kulttuurijärjestöihin tulisi suhtautua tässä yhteydessä? Otetaanko ne mukaan, kysyy Jouko Karjalainen.

Hän mainitsi, että urheilu- ja kulttuurijärjestöjen rajapinnat tulee yllättävän äkkiä vastaan eri toiminnossa. Ja hänellä oli käytännön esimerkki sosiaaliturvan työryhmän käydessä tutustumassa useampaan pilottiin. Siellä oli mukana urheilu- ja kulttuurijärjestöjä, jotka olivat käytännössä mukana toiminnassa ja tekivät hyvää yhteistyötä näissä piloteissa.

Tuula Paasivirta 3K verkosto

Kommentti

Tuula Paasivirta vastasi tai oikeammin kommentoi Joukon kysymykseen parilla esimerkillä. Hän kertoi olevansa mukana kahdessa pienessä näkövammaisten kulttuurijärjestössä (Näkövammaisten kulttuuripalvelussa ja Näky ry:ssä =Näkövammaisten kulttuurin ystävät). Näkövammaisten kulttuuripalvelu on kouluttanut Suomeen paljon muun muassa kuvailutulkkajia, kuvailutulkkeja. Kuvailustulkkaukset mahdollistaa sokeiden ja vaikeasti heikkonäköisten taidenäyttelykäynnit mm. Ateneumissa. Kuvailutulkkauksista on käytetty myöskin elokuvissa ja televisio-ohjelmissa (ensimmäinen kuvailutulkattu elokuva on Postia pappi Jaakobille). Tällaisia laajemminkin yleisön hyödyksi tulevia palvelua kehittää usein ensin pienet järjestöt omille jäsenilleen ja sen jälkeen huomataan, että muutkin hyötyvät tästä. Esim. kuvailutulkatuista taidenäyttelyistä on tullut palautetta näkeviltä henkilöiltä, että hekin hyötyvät näistä tulkkausista ja se voi sovellettuna auttaa esim. erilaisia oppijoita. (nykyään kuvailutulkki on ammatti, mutta sitä tehdään myös vapaaehtoisesti

Tuula Paasivirta muistutti, että liikunta on tärkeää sekä vammaisille että vammattomille eli meille kaikille. Mutta varsinkin pienten ryhmien liikuntapalveluja järjestävät ja kehittelevät usein pienet yksiköt ja toimialajärjestöt. Hän toi myös esille Vantaalla toimivan jääkiekkoseuran, jotka ottivat mukaansa maahanmuuttajia ja muita syrjäytyneitä nuoria, auttaen heitä elämässä eteenpäin, idealla kaikki pelaa.

Jouko Karjalainen totesi, ettei kukaan selvästikään vastusta sitä, että urheilu- ja kulttuurijärjestöt otetaan mukaan, joten sisällytetään heidät tähän toimintaan ja suunnitelmaan. Hän sanoi vielä että kuvailutulkkauksista pyrkii tekemään myös yritykset ja se on yksi tärkeä toimintamuoto ja hyvä esimerkki.

Jouko Karjalainen totesi, että jatkamme suunnittelua vielä tämän tapahtuman suunnittelijoiden kanssa ja kokouksen muistion pohjalta. Hän lisäsi, että tämän tapahtuman koollekutsijat ensin jatkavat suunnittelua ja tapaavat, jos ei ensi niin sitten seuraavalla viikolla. Muihin otetaan yhteyttä ja kutsutaan yhteistyöhön sähköpostin kautta. Yhteystiedot on kerättyssä paperissa.

Juha Nurmela kiitti hyvästä tapahtumasta ja Suojapirttiä järjestelyistä.

Kirsti Eräjoki??

Ehdotti vielä, että meidän tulisi toimia kuin terveyden huolto, toimitaan yhdessä, kun tulee ulkoinen uhka. Toimikaamme yhdessä, olimme isoja tai pieniä ja riidellään vasta sen jälkeen, kun tavoitteet on saavutettu.

Liitteet:

Jouko Karjalaisen power pointit
Juha Nurmelan puheenvuoro
Janne Gustafssonin puheenvuoro

Muistion tekijät:

Pirkko Justander
Tuula Paasivirta